

УДК 342.951:351.74

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/407-409

Грина КАЗАНЧУК

доцент кафедри адміністративного
права та процесу факультету № 1,
кандидат юридичних наук, професор

Юлія ПАРІЙ

курсант факультету № 3
Харківського національного
університету внутрішніх справ

**УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЩОДО ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ
НАСИЛЬСТВУ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА СФЕРИ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД
ЛЮДИНИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ**

В Україні, як і в усьому світі, серйозною проблемою сучасного суспільства була і залишається наявність такого негативного явища, як домашнє насильство. У підсвідомості кожної людини поняття сім'ї асоціюється з тією територією, на якій вона відчуває себе комфортно і спокійно, і включає в себе коло рідних людей, між якими панує любов і злагода, де можна сховатися від неприємностей, які оточують нас в суспільстві. Але це тільки в ідеалі, адже кожна сім'я – це загадка, де є заховані, а в гіршому випадку явні трагедії, де може панувати між рідними людьми жорстокість, ненависть і насильство [1, с. 15]. На жаль, як свідчить статистика, домашнє насильство є найпоширенішим видом гендерно зумовленого насильства в Україні. Так, за даними Національної поліції України, у 2021 р. було зареєстровано 3334 провадження щодо домашнього насильства, у 2022 р. – 2080 проваджень.

Воєнні дії, які зараз відбуваються в Україні, ще більше погіршили ситуацію з домашнім насильством в Україні. У цьому аспекті очільник Національної поліції України Іван Вигівський зазначив, що «постійне напруження і стрес негативно вплинули на поведінку багатьох громадян, спричиняючи агресію та конфлікти, а відтак ці фактори – серед тих, що зумовлюють домашнє насильство» [2]. Внаслідок цього у 2023 р. до поліції надійшло майже 244 тис. заяв і повідомлень щодо домашнього насильства. У 2023 р. майже 76,5 % звернень щодо випадків домашнього насильства правоохоронці отримали від жінок, 20 % звернень надходили від чоловіків, а ще понад 3 % – від дітей. Також голова Національної поліції України зауважив, що за кожним другим повідомленням про домашнє насильство правоохоронці склали адміністративні протоколи, а в третині випадків виносили термінові заборонні приписи щодо кривдників [2].

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначає домашнє насильство як діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь.

Формами домашнього насильства є:

1) економічне насильство – це форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру;

2) психологічне насильство – це форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи;

3) сексуальне насильство – це форма домашнього насильства, що включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності;

4) фізичне насильство – це форма домашнього насильства, що включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру.

Кожен із вказаних видів насильства має різні прояви. Проте часто потерпілі від насильства, незалежно від того, у якій формі воно здійснюється, про це мовчать і не звертаються за допомогою до правоохоронних органів. Багато хто навіть не здогадується, що стосовно нього коїться саме насильство. На жаль, вони сприймають насильницькі дії за звичайні речі, навіть не підозрюючи, що в даному випадку порушуються їхні права людини. Головне, всі ці форми насильства становлять загрозу для життя або здоров'я постраждалої особи. І у зв'язку з цим дуже важливою є злагоджена робота спеціальних соціальних служб та організацій (зокрема, це центри соціально-психологічної допомоги, лінії довіри, служби екстреної допомоги, уповноважений у громаді з питань реагування на домашнє насильство, кризові центри для жінок), які надають допомогу в ситуаціях насильства в родині, а також підрозділів Національної поліції, які повинні вчасно відреагувати на протиправні дії кривдника та надати допомогу жертві насилля.

Ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо відповідальності за вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування до кривдника можуть бути застосовані такі санкції: накладення штрафу або громадські роботи на строк від 30 до 40 годин, або адміністративний арешт на строк до 10 діб [4].

Серед ключових проблем, з якими стикаються постраждалі від домашнього насильства, щоб притягнути кривдника до відповідальності, – це отримання термінового заборонного припису і обмежувального припису, розірвання стосунків (усіх форм спілкування) з кривдником. Тому у цьому напрямі потребує удосконалення діяльність підрозділів Національної поліції щодо запобігання та протидії домашньому насильству. Зазначимо, що на сьогодні у Національній поліції створено 54 спеціалізовані підрозділи, в яких працюють 62 мобільні групи реагування на насильство в сім'ї [5].

Зауважимо, що кримінальна відповідальність за діяння, що мають ознаки домашнього насильства (а саме: умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої), передбачена ст. 126-1 КК України. У цьому випадку домашнє насильство карається громадськими роботами на строк від 150 до 240 годин, або арештом на строк до 6 місяців, або обмеженням волі на строк до 5 років, або позбавленням волі на строк до 2 років [6].

Проте ознаки домашнього насильства часто підпадають під кваліфікацію інших злочинів, тобто насильницьких дій проти життя та здоров'я. Так, під час застосування до потерпілого фізичного насильства дії винного можуть підпадати під ознаки інших злочинів, наприклад, за ч. 1 ст. 115 КК України (умисне вбивство з ревнощів), ст. 121 КК України (умисне тяжке тілесне ушкодження за відсутності ознак систематичності), ст. 120 КК України (схиляння до самогубства). Як слушно вказує О. Дудоров, у цих випадках інші подібні діяння насильницького характеру, якщо їх вчинено систематично, також є фізичним насильством в розумінні ст. 126-1, втім вони, зокрема і тоді, коли їх вчинено не систематично, потребують додаткової кваліфікації [7, с. 64]. Досить цікавим є те, що норма-дефініція, яка визначає домашнє насильство в Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», відрізняється від диспозиції норми статті 126-1 КК України. Із чого можна зробити висновок, що до однієї особи може бути застосовано одночасно декілька форм домашнього насильства (фізичне, сексуальне, психологічне, економічне насильство), що лише збільшує моральні та фізичні страждання постраждалої особи.

Таким чином, можна дійти висновку, що жодне насильство в сім'ї не може бути виправдане. Воно не лише принижує людину, але й часто стає причиною травм, хвороб та навіть смерті. Кривдник, який один раз вчинив акт агресії, буде повторювати його нескінченну кількість разів. Власне, тому домашнє насильство визнано протиправним діянням, адже це певні свідомі дії одного члена сім'ї стосовно іншого, які несуть негативні наслідки. Тому на сучасному етапі розвитку українського суспільства дуже важливим є удосконалення правових засад протидії усіх проявів домашнього насильства, пошук ефективних шляхів покращення спільної діяльності уповноважених державних органів та громадських інституцій, розробка новітніх прикладних соціально-психолого-педагогічних технологій допомоги особам, які зазнали насильства в сім'ї.

1. Науменко О. Насильство в сім'ї: причини, наслідки, міфи. *Психолог*. № 1. 2018. С. 15–18.
2. Статистика 2023 року: українська поліція розпочала 3622 кримінальні провадження за фактами домашнього насильства. *ANTIRAIID*. URL : <https://antiraid.com.ua/news/statystyka-2023-roku-ukrainska-politsiia-rozpochala-3622-kryminalni-provadhennia-za-faktamy-domashnoho-nasystva/#:~:text=Так%2C%20у%202023%20році%20з,правопорушень%2C%20у%20яких%20закрили%20провадження>.
3. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#top>.
4. Петков С., Іванов І., Лошицький М. та ін. Національна поліція України. Організаційно-правове забезпечення діяльності. Київ : Центр навчальної літератури, 2023. 360 с.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
6. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
7. Дудоров О. О. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи (основні положення кримінально-правової характеристики) : практ. порадник / МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. Северодонецьк : РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2018. 92 с.

УДК 347.919

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/409-411

Андрій КОРЕНЕВ

доцент кафедри

загальноправових дисциплін

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук

ІННОВАЦІЇ ТА ВИКЛИКИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ

У сучасному світі адміністративний процес виявляється основою ефективного функціонування держави та забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства. Реформи в адміністративній сфері, спрямовані на забезпечення ефективного та транспарентного управління, є важливим елементом модернізації державних структур у всьому світі. Однак у зв'язку з постійними змінами в суспільстві, технологічними та економічними викликами адміністративний процес стає все більш складним та потребує постійного вдосконалення.

Мета даної роботи полягає у дослідженні сучасних тенденцій у сфері інноваційного розвитку адміністративного процесу, а також виявленні викликів, які виникають перед публічними органами та суспільством у процесі впровадження нововведень. Розглянувши теоретичні аспекти інновацій, сучасні тенденції, а також проблеми та перспективи, сподіваємося зробити свій внесок у розуміння ролі інновацій у забезпеченні ефективного адміністративного управління та подальшого розвитку державного апарату.

Інновації у сфері адміністративного процесу є ключовим фактором у досягненні ефективного та сучасного управління в сучасному світі. Теоретичний аналіз поняття «інновація» в адміністративному контексті відображається через призму різних підходів та концепцій, які розвиваються у сучасній науковій літературі та практиці державного управління [1].

Одним із ключових аспектів є визначення інновацій як процесу впровадження